

Մ Ա Յ Ր Դ Ա Յ Ա Ս Տ Ա Ն Ո Ւ Մ

Լ ՈՒՐԵՐ ՄԱՅՐ ՀԱՅՐԵՆԻՔԻՑ

ԿԻՏՈՒԹՅԱՆ ԶԱՐԳԱՅՈՒՄԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ.— Ներկայումս Հայկական ՄԱՐ Գիտությունների ակադեմիայի սիստեմում կան 38 գիտական հիմնարկներ, որոնցում աշխատում են հազարից ավելի գիտնականներ: Իրենց հետաքրքրություններով նրանք ընդգրկել են ժողովրդա-տնտեսական և տնտեսական կարևոր նշանակություն ունեցող մեծաթիվ խնդիրներ:

Մեզ մոտ մշակվել են տարրային մասնիկների ֆիզիկայի, միջուկային ու տնտեսական ֆիզիկայի, աստրոֆիզիկայի, ռադիոաստղագիտության, ռադիոֆիզիկայի, մաթեմատիկայի, հաշվողական տեխնիկայի, կիրքոնետիկայի, առաձգականություն, տեսություն, պլաստիկություն, տեսություն, հիդրոդինամիկայի և այլ հարցեր: Այդ ճյուղերից շատերում Հայաստանի գիտնականները ձեռք են բերել աչքի ընկնող արդյունքներ, որոնք լուրջ ուժանդ են հանդիսանում համաշխարհային գիտության զարգացման ասպարեզում:

Հայաստանի գիտնականները ստեղծել են մի շարք խոշոր էքսպերիմենտալ հարմարանքներ, որոնցից շատերը հազվադեպ են: Օրինակ, ֆիզիկայի ինստիտուտը ստեղծել է կոսմիկական ճառագայթների ուսումնասիրման ժադեհական հզորագույն սպեկտրոսկոպներ, շարունակում է աշխատանքները էլեկտրոնների վիթխարի օդակնակ արագացուցիչի կառուցման ուղղությամբ, որը նախատեսված է վեց միլիարդ էլեկտրոն-վոլտ և ներգրավող մասնիկներ ստանալու համար:

Բյուրականի աստրոֆիզիկական աստղագիտությանում տեղադրված է Շմիդտի սիստեմի եվրոպայում խոշորագույն հեռագիտակը, որն ունի կատարեալագույն ավտոմատ հարմարանքներ և կառավարվում է կենտրոնական պոլսից: Այս հեռագիտակի օգնությամբ հետազոտվում են զայնպիսի կանոններ՝ հեռավոր աստղային սիստեմները, որոնց լույսը մեզ է հասնում ավելի քան կես միլիարդ տարվա ընթացքում:

Գիտությունների ակադեմիան մեծ ուղադրություն է նվիրում երկրաբանական աշխատանքների ընդլայնմանը և առաջին հերթին հանքարանքության հարցերի ուսումնասիրմանը, ներկայումս կառուցվող գիտությունների

ասպարեզում մեր հետազոտությունների զլխավոր արդյունքը հանքային և ոչ հանքային հանածոների, մասնավորապես մոլիբդենի, պղնձի, ոսկու, նեֆելինային սիենիտների հին հանքավայրերի լիակատար վերականգնումն է և նոր, քաղաքացիական հանքավայրերի հայտնաբերումը: Գրա շնորհիվ Հայաստանը, որն իր տերիտորիայով ամենափոքրն է միութենական ռեսպուբլիկաներից, դարձել է երկրի քաղաքացիական զործարաններից մեկը:

Արագ կերպով զարգացել է քիմիական գիտությունը: Հաջող աշխատանքներ են կատարվում անօրգանական քիմիայի, օրգանական սինթեզի, պոլիմերների քիմիայի, կենսաբանական ակտիվ միացությունների, հազվագյուտ տարրերի քիմիայի քննադատական:

Արժանի համարվել են վայելում նույն օրգանական քիմիայի ինստիտուտի աշխատանքները: Գրանց շնորհիվ ստեղծվել են մի շարք բուժիչ պրեպարատներ, որոնք լայնորեն արմատավորվել են Սովետական Միության բուժական հիմնարկներում: Վերջին տարիներս ինստիտուտը իր հավաքածուն համալրեց նոր պրեպարատներով, որոնք կլինիկական փորձարկումների են ենթարկվում երկրի շատ քաղաքներում:

Գիտնականները որոշակի հաջողության են հասնում նաև ջրափառանքների մանրէակաթիլ զուլարիցման դեմ ձգվող պայքարում: Գա թույլ կտա մոնիթորինգային թաղանթներով ծածկել Սևանա լճի հայելին, նպատակ ունենալով այն պահպանել բնականին մոտ մակարդակի վրա:

Շատ հետաքրքրական աշխատանքներ են կատարել կենսաբանները: Գտնվել են միկրոօրգանիզմների նոր տեսակներ, որոնցից ստացվում են արժեքավոր անտիբիոտիկներ, վիտամիններ և այլ մեդիկամենտներ: Հայաստանի Գիտությունների ակադեմիայի գործունեության մեջ կարևոր տեղ են զբաղեցնում բժշկական, պատմաբանների, հնէաբանների, գրականագետների, լեզվաբանների, արևելագետների հետազոտությունները:

ՀԱՆԳՈՒՄ ԵՎ ՆԱԿԱԳԵՄԻՆՈՍ Վ. ՀԱՄԱՐԱԶՈՒՄՅԱՆԻ ՀԵՏ.— Վերջերս Հայաստանի Արվեստի աշխատողների

տանք բազմաթիվ էրևանցիներ լարված ուշադրությամբ ունենորենքին Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի նախագահ, ակադեմիկոս Վիկտոր Համբարձումյանին, որը տպավորություններ պատմեց վերջերս Ռուսիայի կատարած իր ուղևորության մասին:

Բուխարեստում, Ալուսում, Կոնստանդուպոլսում, Տրաքիսիայում, Կարպատներում և երկրի այլ քաղաքներում ու շրջաններում մեծ գիտնականը չեմք հանդիպումներ է ունեցել Ռուսիայի աշխատավորների կոնկրետիվների, պիտության, կուլտուրայի և արվեստի նշանավոր գործիչների հետ: Մի շարք վայրերում, այդ թվում նաև Ռուսիայի Գիտությունների ակադեմիայում, նա հանդես է եկել տեղեկագրությունների պարունակների շուրջը գեկուցումներով ու դասախոսություններով:

Համբարձումյանն ուշադրավ դրվագներ պատմեց նաև ռուսիական դաղութի կյանքից, հայ գործիչների հետ իր ունեցած անմոռաց հանդիպումներից:

ԱԿԱՄԻՐ ԱՆՈՒՐԻ ՆՈՐԱՀԱՅԱՏԱՐԱՆԻ ՄԱՍԻՆ.— Կարմիր բլուրի հարավ-արևելյան մասում, հուլիսի 2-ին պեղումների վերականգնելի: Գտնված է 9 մետր սորաքով բազալտ թափերի վրա դրված սեպագիր արձանագրություն: Այն գտնված է այն տեղում, ուր երկրաբան Ա. Դեմոխիևը 1936 թվականին հայտնաբերել էր առաջին կարմիրբլուրյան սեպագիր արձանագրությունը: Արձանագրությունը դրված է եղել միջնաբերդի վերնում գտնվող տաճարի պատին և պատմում է նրա կառուցման ու անասունների զահարներության մասին:

Պակաս ուշադրավ չէ պեղված արհեստանոց-սենյակներից մեկը: Նրա հատակի տակով անցնում է ասլա-ծանկ ստորգետնյա թաղալուստիոր չառաքար: Այդտեղ հայտնաբերված են կավանքներ, որոնց մեջ կան 70 սանտիմետր բարձրություն ունեցողները: Հատակը ամբողջապես ծածկված է կոտրված խեցեղենով:

Արձանագրությունները ուսումնասիրվում են և պատրաստվում հրատարակության:

ՈՒՐԱՐՍԱԳԵՏԸ ԹԱՆԳԱՐԱՆՈՒՄ.— Հայկական ՍՍՏԳիտությունների ակադեմիայի թղթակից անդամ, պատմական գիտությունների դոկտոր-պրոֆեսոր Բ. Պիոտրովսկին Երևան քաղաքի պատմության թանգարանում, մայրաքաղաքի աշխատավորների համար զեկուցում կարդաց «Ուրարտական հուշարձանները Նյուսի շրջափայտում» (Երևուրի, Թեյեքսիսի) թեմայով:

Իր զեկուցման մեջ Բ. Պիոտրովսկին խոսեց Սովետական Միության տերիտորիայում կազմված առաջին պետության՝ Ուրարտուի ծագման, նրա հզորության և կործանման պատմության մասին: Ապա նա նեց Երևանի տերիտորիայում գտնվող ուրարտական հուշարձանները: Հիմնադրման և կատարվող հնագիտական պեղումների մասին:

— Հնագիտական պեղումները, — ասաց զեկուցողը, — ցույց են տալիս, որ էրեբունիի եղել է Ուրարտայան դաշտի քաղաք-ամրոցներից մեկը, որը հիմնադրվել է մեր թվարկությանից առաջ 782 թվականին, ուրարտական թագավոր Արգիշտի Ա-ի կողմից: Ուրարտական արձանագրությունները վկայում են, որ մեր մայրաքաղաքը հիմնադրվել է 2744 տարի առաջ, որի 2750-ամյակը կլրանա 1968 թվականին:

Մեր թվարկությանից առաջ 7-րդ դարի կեսերին էրեբունիից ղեպի արևմուտք, այսինքն այժմյան Կարմիր բլուրի տեղում բարձրացել է ուրարտական մի նոր ուղեմաստատեղիական և տնտեսական նշանակություն ունեցող քաղաք Թեյեքսիսի անունով:

Ջեկուցողը պատկերավոր կերպով վերլուծեց ուրարտական այդ քաղաքի պատմությունը և վերջին տարիների նախնող հայտնաբերված հնագիտական իրերի նշանակությունը:

ՄԵՆԱԳՐՈՒԹՅՈՒՆ ԳԵՐԵՆԻԿԱ ԳԵՄԻՐԺՅԱՆԻ ՄԱՍԻՆ.— Վերջերս լույս տեսավ գրականագետ Լ. Մուրադյանի մենագրությունը Գերենիկ Գեմիրճյանի մասին:

Գեմիրճյանի կյանքն ու ստեղծագործությունը քննարկելով ժամանակի գրական շարժման մեջ, Մուրադյան իր այլի առաջ ունեցել է հայ գրականության ավելի քան կեսդարյա պատմության նշանավոր իրադարձությունները, որոնց հետ կապված է եղել Գեմիրճյանը: Գրականագետը քանախիբական մեծ աշխատանք է կատարել Գեմիրճյանի կյանքի և հասարակական գործունեության կողմերը լուսարանելու համար:

Մենագրության մեջ արևմտականալով տեղ է հատկացված Գեմիրճյանի բանաստեղծական ժառանգության քննարկմանը:

Գեմիրճյանի ստեղծագործության քննարկումը տարված է ժամանակագրական հաշորդականությամբ:

Մենագրության մեջ հեղինակը հանգամանորեն վերլուծել է Գեմիրճյանի 1920—1930 թվականների գրական վաստակը, ապա Հայրենական պատերազմի ժամանակաշրջանի ստեղծագործությունները և 1944 թվականին հրատարակված «Վարդանանք» պատմավեպը:

Մենագրության մեջ խոսվում է նաև Գեմիրճյանի մի այլ պատմական աշխատության՝ անավարտ մեագած «Մեքսիկոյ Մաշտոց» վեպի մասին:

ՈՒՎԵՏԱԿԱՆ ԼԱՅԱՍՏԱՆԻ ԳՐԱԶԻԿԱՆ.— Վերջերս լույս տեսավ արվեստաբան Մինաս Սարգսյանի «Սովետական Լայաստանի գրաֆիկան» գիրքը, որը արժեքավոր ավանդ է հայկական արվեստի ուսումնասիրության պատմության համար: Այստեղ խոսվում է հաստացանի գրաֆիկայի, գրքի նկարազարդման ու ձեռագրման արվեստի, պլակատի ու ժողդանկարչության մասին: Գիրքը քաղկացած է նրեք մասից, ունի և բնագործակ ներածական, ուր հեղինակը ժամանակագրական կարգով ներկայացնում է գրաֆիկ նկարիչներին ու նրանց լավագույն ստեղծագործությունները:

Աշխատության առաջին դրուքը ներկացնում է գրաֆիկան Լայաստանում (1920—1940 թ. թ.), Գրաֆիկական մի շարք ստեղծագործությունների, արխիվային, մամուլի էջերից քաղված նյութերի հիման վրա հեղինակը ցույց է տալիս այդ տարիների նկարիչներին, մասնավորապես Լայաստանի հեռագրական գործակալության աշխատանքների ակտիվորեն մասնակցած նկարիչների (Կ. Հալաբյան, Ս. Առաքելյան, Գ. Բրուտյան, Վ. Ախիլյան և ուրիշներ) ստեղծագործության դերը նոր կյանքի հաստատման գործում: Այնուհետև Սարգսյանը վերլուծության է ենթարկում 1920—1930 թվականների գրաֆիկայի ասպարեզում ստեղծագործող առաջատար նկարիչներին՝ Լ. Կոչոյանին, Գ. Բրուտյանին:

